

Η υπερφυσική ιστορία του νεκρού αδελφού, που τον σηκώνουν από το μη-
μα οι κατάρρες της μάνας, για να εκπληρώσει την υπόσχεσή που έδωσε, εί-
χε, όπως μαρτυρούν οι πολλές παραλλαγές, ευρύτατη διάδοση όχι μόνο σε όλο
τον ελληνικό χώρο, αλλά και στους βαλκανικούς και τους άλλους λαούς της
Ευρώπης.

Η προέλευση του τραγουδιού αυτού έχει απασχολήσει πολύ τους μελετητές.
Σήμερα όλοι συμφωνούν ότι το τραγούδι είναι από τα πιο παλιά ελληνικά τρα-
γουδία και πλάστηκε πριν από τον 9ο μ.Χ. αιώνα στην περιοχή της Μ. Ασίας.
Ακόμη προτιμάται ότι ο μύθος του συνδέεται με την αρχαία μυθολογία, την
επίνοδο του Άδωνη στη γη ή την ιστορία της Δήμητρας και της Κόρης.

Το θέμα το έχουν χρησιμοποιήσει στα έργα τους πολλοί λογοτέχνες, Έλ-
ληνες και ξένοι. Ο C. Faurel είχε επισημάνει τις ομοιότητες που παρουσιάζει
η μπαλάντα Λεονόρα (1773) του Γερμανού ποιητή G. A. Bürger με το Τραγού-
δι του νεκρού αδελφού. Από τους Έλληνες δραματοποίησαν το τραγούδι ο
Αργ. Εφταλιώτης, ο Φώτος Πολίτης και ο Ζ. Παπαντωνίου.

Μάνα σου
Μάνα σου

Μάνα με τους εννιά σου γιους και με τη μα σου κόρη,
την κόρη τη μονάκριβη την πολυαγαπημένη,
την είχες δώδεκα χρονά κι ήλιος δε σου την είδει!
Στα σκοτεινά την έλουζε, σ' άφεγγα τη χτενίζει,
5 σ' άστρι και τον αυγερινό έπλεκε τα μαλλιά της.

Προξενιάδες ήρθανε από τη Βαβυλώνα,
να πάρουνε την Αρετή πολύ μακριά στα ξένα.
Οι οχτώ αδερφοί δε θέλουνε κι ο Κωσταντίνος θέλει.

«Μάνα μου, κι ας τη δώσομε την Αρετή στα ξένα,
10 στα ξένα κει που περπατώ, στα ξένα που πηγαίνω,
αν πάμ' εμείς στην ξενιτιά, ξένοι να μην περναύμε.

— Φρόνιμος είσαι, Κωσταντή, μ' άσκημα απιλογήθης.

Κι α μόρτει, γιε μου, θάνατος, κι α μόρτει, γιε μου, αρρώστια,
15 κι αν τύχει πίκρα γή χαρά, ποιος πάει να μου τη φέρει;

— Βάλλω τον ουρανό κριτή και τους αγιούς μαρτύρους,
αν τύχει κι έρτει θάνατος, αν τύχει κι έρτει αρρώστια,
αν τύχει πίκρα γή χαρά, εγώ να σου τη φέρω».

Και σαν την επαντρέψανε την Αρετή στα ξένα,
κι εμπήκε χρόνος δίσεχτος και μήνες οργισμένοι
20 κι έπεσε το θανατικό, κι οι εννιά αδερφοί πεθάναν,
βρέθηκε η μάνα μονάχη σαν καλαμιά στον κάμπο.
Σ' όλα τα μνηματα έκλαιγε, σ' όλα μοιρολογιόταν,
σου Κωσταντίνου το μνημειό ανέσπα τα μαλλιά της.

«Ανάθεμά σε, Κωσταντή, και μυριανάθεμά σε,
25 σποι μου την εξόριζες την Αρετή στα ξένα!
το τάξιμο που μου 'ταξες, πότε θα μου το κάμεις;

Τον ουρανό 'βαλες κριτή και τους αγιούς μαρτύρους,
αν τύχει πίκρα γή χαρά, να πας να μου τη φέρεις».

Από το μυριανάθεμα και τη βαριά κατάρα,
30 η γης αναταράχθηκε κι ο Κωσταντής εβγήκε.
Κάνει το σύγγεφο άλογο και τ' άστρο χαλινάρι,
και το φεγγάρι συντροφιά και πάει να της τη φέρει.

Παίρνει τα όρη πίσω του και τα βουνά μπροστά του.
Βρίσκει την κι χτενίζουντάν οξού στο φεγγαράκι.

35 Από μακριά τη χαιρετά κι από κοντά της λέγει:

«Άιντε, αδερφή, να φύγομε, στη μάνα μας να πάμε.
— Αλίμονο, αδερφάκι μου, και τι είναι τούτη η ώρα;

Αν ίσως κι είναι για χαρά, να στολιστώ και να 'ρθω,
κι αν είναι πίκρα, πες μου το, να βάλω μαύρα να 'ρθω.

40 — Έλα, Αρετή, στο σπίτι μας, κι ας είσαι όπως και αν είσαι».
Κοντολυγίζει τ' άλογο και πίσω την καθίζει.

φωνές
Αρετής
και αίμα που ακούγεται

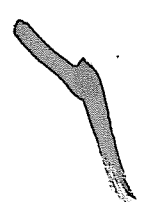
με
είσαι
είσαι

όπως
είσαι

Ποιος ενοχές
μηνά των
πικρή

α' η έραστ' η μάννα
όχι αλάζει χεράκι

μπορεί να
δυσέπιστα
Αρετή;



Στη σιρότα που διαβαίνανε πουλάκια κιληδούσαν,
δεν κιληδούσαν σαν πουλιά, μήτε σαν χελιδόνια, <=>
μόν' κιληδούσαν κι έλεγαν ανθρωπινή ομιλία:

- 45 «Ποιος είδε κόρην όμορφη να σέρνει ο πεθαμένος!
- Άκουσες, Κωσταντίνε μου, τι λένε τα πουλάκια; -
- Πουλάκια είναι κι ας κιληδούν, πουλάκια είναι κι ας λένε».

Και παρεκεί που πάγαιναν κι άλλα πουλιά τούς λένε:

- 50 «Δεν είναι κρίμα κι άδικο, παράξενο μεγάλο,
να περπατούν οι ζωντανοί με τους απεθαμένους!
- Άκουσες, Κωσταντίνε μου, τι λένε τα πουλάκια;
πως περπατούν οι ζωντανοί με τους απεθαμένους.

- Απρίλης είναι και λαλούν και Μάης και φωλεύουν.

- Φοβούμαι σ', αδερφάκι μου, και λιβανιές μυρίζεις.

- 55 - Έχτες βραδύς επήγαμε πέρα στον Αϊ-Γιάννη,
κι εθύμιασέ μας ο παπάς με περισσό λιβάνι».

Και παρεμπρός που πήγαγε, κι άλλα πουλιά τούς λένε:

«Για ιδές θάμα κι αντίθαιμα που γίνεται στον κόσμο,
τέτοια πανώρια λυγερή να σέρνει ο πεθαμένος!»

- 60 Τ' άκουσε πάλι η Αρετή κι εράγισε η καρδιά της.

«Άκουσες, Κωσταντάκη μου, τι λένε τα πουλάκια;

- Άφησ', Αρέτω, τα πουλιά κι ό,τι κι α θέλ' ας λένουν:

- Πες μου, πού είναι τα κάλλη σου, και πού είν' η λεβεντιά σου,
και τα ξανθά σου τα μαλλιά και τ' όμορφο μουστάκι;

- 65 - Έχω καιρό π' αρρώστησα και πέσαν τα μαλλιά μου».

Αυτού σιμά, αυτού κοντά στην εκκλησιά προφτάνουν.

Βαριά χτυπά τ' αλόγου του κι απ' εμπροστά της χάθη.

Κι ακούει την πλάκα και βροντά, το χώμα και φοίξει.

Κινάει και πάει η Αρετή στο σπίτι μοναχή της.

- 70 Βλέπει τους κήπους της γυμνούς, τα δέντρα μαραμμένα

βλέπει το μπάλσαμο* ξερό, το καρυοφύλλι* μαύρο,

βλέπει εμπροστά στην πόρτα της χορτάρια φυτρωμένα.

Βρίσκει την πόρτα σφαιλιστή και τα κλειδιά παρμένα,

και τα σπιτοπαράθυρα σφιχτά μανταλωμένα.

- 75 Κτυπά την πόρτα δυνατά, τα παραθύρια τρίζουν.

«Αν είσαι φίλος διάβαινε, κι αν είσαι εχθρός μου φύγε,

κι αν είσαι ο Πικροχάρωντας, άλλα παιδιά δεν' έχω,

κι η δόλια η Αρετούλα μου λείπει μακριά στα ξένα.

- Σήκω, μανούλα μου, άνοιξε, σήκω, γλυκιά μου μάνα.

- 80 - Ποιος είν' αυτός που μου χτυπάει και με φωνάζει μάνα;

- Άνοιξε, μάνα μου, άνοιξε κι εγώ είμαι η Αρετή σου».

Κατέβηκε, αγκαλιάστηκαν κι απέθαναν κι οι δύο.

Αρετή - Κων/κός
τι λένε
τι υπάρχει
από πάνω ;

επίφα
αδικο

οδη βλ. βλ. πού είν' είν' α
φίλοι φρα;

Αρετή } φωνές
βάνι }



Του νεκρού αδελφού ζευγαρι

η) Φράσεις με τις λέξεις: ζέω, αρρώστια, μάννα, θάνατος, ζεϊφιό, πίκρα, ανάστημα, κείφα, άδικο, φοβούμαι, δάσμα, ξέρω, παράξενο, σπαρμένο, και κόπυ, σούρια, γυερή, βαριά, βρασί, βοιτζε, βχένω, καναχή, φίλος, εκδρό, βραμίσαι, δόλια, ζεϊφιδι,

2) Περιγραφή: σε άγνωστο μέρος, με φόβο για το τίποτα μου, και μου φαίνεται γ' δεν έχω χρόνο να το πω αφού χυμώσα να αρρωιάσω
6' ένα γεστό να φάσω σαν αγγα άκρη της γης, βχένω γύρω και αφύλακτα πράγματα φοβούμαι, είναι νύχτα σε νεκροταφείο, σαν ευμημερία, δίπλα σ' ένα φαντάσμα, σ' ένα σπίτι φρέσκο, σαν αγγα, χαρταετοφάνη, κίονα κίονα στο σπίτι, ζεϊφον σπαι, φέρει βραμίσαι με σφάγια, να πω στο δωμάτιο για να δω αγασμένο πρόσωπο, φέρει να φαίνεται βιαστικά για να πω σε μια κομμική στο χερίω, σε έναν έρημο κήπο, που φυλάει, έρημ βραμίσαι, είναι νύχτα

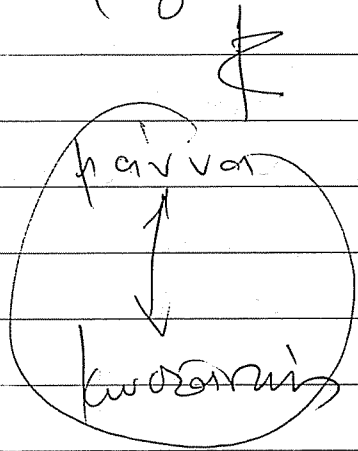
3) Ανακρινική κερσία: Ο κωσταντίνος: / σ' ένα έρημο σπίτι, νύχτα, υπέρχων φαντάσματα, ανέκτεβα σε φωνη ζεϊφιασα, χαρταετ κ' αγγα
4) Αιείθερος ανέκτεστη: μάννα
κωσταντίνος
ση,

5) Παγνηέναι εικόνα κ' ένα σίχο ο κωσταντίνος
ο, Παγνηέναι εικόνα άγο.

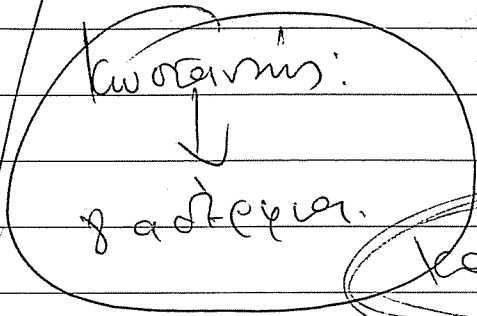
- Ξεανά ένας μία πρόταση γ' ανέκτεφω μέχρι τον ζεϊφενίο
- Λέξεις γραφεί: 4 κερσίες: ανάγκη, βαρσία, όρκοι, φωνιασα, ζέωσ - ανάστημα - δα συ φέρω - φαντασμα - άνοιξη.

γυνίς — γυνίς
 Μάννα — κόρη
 ΑποΓενεσις — η ζωή

η αναστάσις των νεκρών
 η αναστάσις των νεκρών
 η αναστάσις των νεκρών
 η αναστάσις των νεκρών



ανάγειν



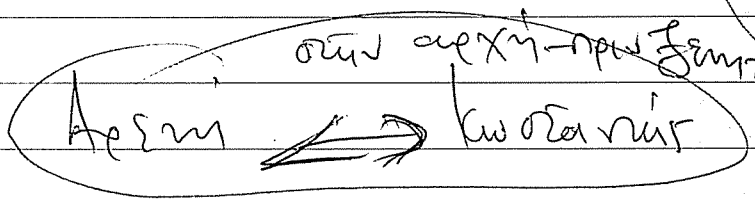
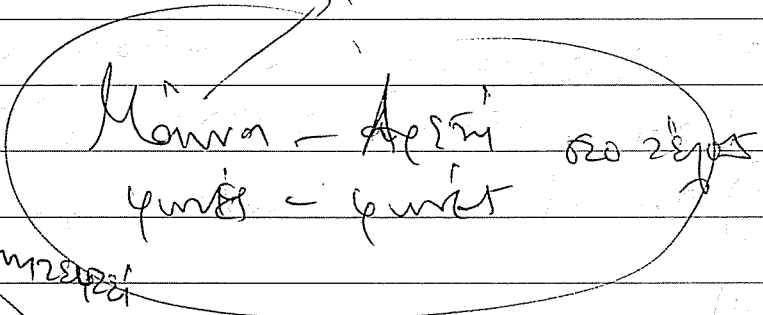
Η Αρετή ούρα Γένε

οὐρα οὐρα;

καταίρει

Μάννα — Αγγλία

Αρετή η Αρετή



Αρετή — κωσταντίνος — 8 αδέρφια
 Αρετή — κωσταντίνος — 8 αδέρφια

κωσταντίνος — 8 αδέρφια

ανάγειν

Αγγλία

(Αγγλία) Αγγλία

καταίρει

οὐρα

Αρετή

Αρετή

Αρετή, Αρετή, Αρετή
 Αρετή, Αρετή, Αρετή

2) Αρραραϊνός ~~αυτός~~ & Δουξόων από το οίχο

4) Αρραραϊνός & Χουρραϊνός ή οι αγάμω

4) Αρραραϊνός & γένος γράμω ή : ανόητος, δειλός.
ραραϊνός
φάντασμα

7) Διδότος ουραϊνός ή Κωραϊνός ή Μαύρα;

3) Αρραραϊνός & γένος & γένος ή γένος Φενταϊνός.

5) Αρραραϊνός ανόητος & φάντασμα

6) Αρραραϊνός ειλικρινής ή οίχο

8) Αρραραϊνός ειλικρινής οίχο

9) Κωραϊνός ή Μαύρα - Κωραϊνός
ή Αρραϊνός - Κωραϊνός